

Copyright ve Spojených státech a v Evropě: základní rozdíly

Na první laický pohled by mohl leckdo říci, že jak Česko, tak Spojené státy jsou si v přístupu k autorskému právu podobné. Ano, i v americkém právu mají autoři výlučná majetková práva a udělují licence uživatelům. I zde nalezneme výjimky a omezení autorského práva. V USA též působí kolektivní správci práv, jako je OSA. Rovněž tak tradičně dělíme majetková práva na práva provozovací a mechanická. Bližším zkoumáním ovšem zjistíme, že i v těchto základních aspektech najdeme odlišný přístup. Některé oblasti autorských práv zcela samozřejmé v Česku pak v USA hledáme obtížně či reálně existují pouze na papíře – zde jde především o osobnostní práva autorská. Důvodem je zejména dlouholeté odmítání Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl z r. 1886, ke které Spojené státy přistoupily až v r. 1988.

Registrační princip

Bernská úmluva obsahuje mimo jiné jedno zásadní pravidlo – ochrana autorským právem nesmí podléhat žádným formalitám. Z toho vyplývá tradiční evropský přístup, kdy pro autorskoprávní ochranu samotnou postačuje vznik autorského díla ve smyslu autorského zákona. Oproti tomu v USA ke vzniku právní ochrany tradičně platila nutnost registrace díla u příslušného státního úřadu, obdobně jako je tomu v Evropě například u patentů. Po přistoupení k Bernské úmluvě tato povinnost v USA neplatí, nicméně i tak jsou zde nositelé práv nabádáni k tomu, tuto registraci stále provádět.

Převoditelnost autorských práv

V evropském pojetí autorského práva tradičně platí, že práva k autorskému dílu jsou nerozlučně spjata s jeho autorem. Ačkoliv tak autor např. může

prodat originál svého díla, nemůže nikomu prodat svá autorská práva k němu – může k nim pouze poskytnout licenci. Oproti tomu v USA tradičně platí možnost autora převést svá práva na další osobu v celém rozsahu. Jde tak o projev velmi slabé osobnostněprávní roviny autorských práv v USA. Evropské právo tak chrání pozici autora a respektuje jeho vztah k vytvořenému dílu.

Zákonné licence

V USA je poměrně rozsáhle zaveden systém zákonného licencování. Tento se vztahuje zejména na oblast práv mechanických. Daný systém je specifický v tom, že je často na výběru uživatele, zda raději napřímou osloví nositele práv k získání licence k užití za s ním sjednanou odměnu, nebo zda využije zákonné licence za standardizovanou autorskou odměnu schválenou úřadem Copyright Royalty Board (samozřejmě však pouze při splnění specifických zákonných podmínek). Výše těchto odměn je vždy

výsledkem specifického řízení vedeného tímto úřadem zpravidla na základě podnětu nositelů práv či uživatelů, přičemž je následně platná pro všechny uživatele, kteří tento postup využijí. Delší dobu se tak uplatňuje např. režim *notice of intention* (NOI), kdy uživatel prostřednictvím amerického úřadu Copyright Office či napřímou notifikuje autora o záměru vydat hudební nosič, k čemuž přes úřad obdrží zákonnou licenci pro užití hudebních děl, a následně vyplatí standardizovanou autorskou odměnu přímo autorovi či prostřednictvím zmíněného úřadu. Před pár lety došlo k přijetí nové úpravy zvané Music Modernisation Act, která zavedla systém *notice of license*. Ten slouží provozovatelům on-line hudebních platforem k licencování mechanických práv. Prostřednictvím nové organizace zvané Mechanical Licensing Collective (MLC) tak mohou obdržet zákonnou blanketní licenci na veškerý světový repertoár a uhradit zákonnou autorskou odměnu. MLC následně rozúčtovává odměnu a dohledává

dotčené nositele práv (odměny z USA přes tuto organizaci inkasuje pro své autory též OSA). Platforma nicméně může získat licenci stále i napřímou od nositele práv za smluvní odměnu.

Výjimky z práv

V evropském právu obecně platí, že výlučné majetkové právo autora lze omezit jen v zákonem vyjmenovaných oblastech a pouze v případě, že je zároveň dodržen celý tříkrokový test – tj. výjimka je stanovena zákonem, dílo není užito v rozporu s běžným způsobem užití a užitím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

Nejznámějším americkým specifikem v této oblasti je institut tzv. *fair use*. Jde o širokou výjimku z jakéhokoliv způsobu užití, která umožňuje užít dílo zejména pro kritiku, komentář, vyučování či výzkum. Užit takto lze i dílo doposud nezveřejněné. V evropském prostředí

nicméně tato výjimka není aplikovatelná – obdobnou výjimku ve svém právu stanovilo Německo, avšak nedávným rozhodnutím Soudního dvora EU byla tato výjimka shledána rozpornou s evropským právem. Například při uploadu videa bez licence na službu YouTube se tak evropský uživatel nemůže touto výjimkou krýt.

Provozovací a mechanická práva při on-line užití

Ve většině evropských zemí tradičně platí, že v případě *streamingu* či *downloadingu* je nutné vypořádat jak práva mechanická, tak práva provozovací,

americké soudy dospěly k tomu, že při stažení hudebního souboru podle výkladu amerického zákona nedochází k poslechu hudby, tudíž je nutné vypořádat pouze práva mechanická. V případě *lineárního streamingu* (internetová rádia) se uplatňují pouze práva provozovací. U *nelineárního streamingu* (tradiční on-demand služby jako Spotify) je nutné vypořádat obě kategorie práv. Vývoj v této oblasti je nicméně proměnlivý a soudní spory se v USA týkají mnoha různých variant užití na internetu. Výčet příkladů by však mohl pokračovat mnohem dál. Závěrem lze shrnout, že autorské právo v USA je od toho evropského a českého značně odlišné. V praxi

přičemž v závislosti na povaze užití je nastaven poměr odměn mezi tato práva. V USA oproti tomu proběhlo již několik významných sporů, které tento režim v konkrétních případech pro užití na území USA modifikovaly. Tak například u tradičního *downloadingu*

tyto odlišnosti někdy mohou činit nepřijemné obtíže. Při střetu s americkým právem je tak třeba vždy postupovat pečlivě a s opatrností. ☒